

או אינו נאכלת החגיגה אלא עד בקר ראשון
והגמרא תבאר כיצד הוא חוזר ודן כך לאחר
שהוכיח שאין לדון כן?

ומה, וכיצד אני מקיים את מה שאנו למדים
מפסוק אחר, שיש חגיגה הנאכלת לשני ימים
ולילה אחד?

על ידי שנאמר, שדין זה, שחגיגה נאכלת
לשני ימים ולילה אחד, נוהג בכל חגיגות
הרגל — חוץ מחגיגה זו, שהיא באה
בארבעה עשר, לפני הרגל, שהיא לבד
נאכלת ליום ולילה.

אי אפשר לומר כן. כי

כשהוא אומר [ויקרא ז] בפרשת אכילת קרבן
שלמים של נדר או נדבה, שנאכלים לשני
ימים ולילה אחד: "אם נדר או נדבה זבח
קרבנו, ביום זבחו יאכל, ומחרת" — כתב
כאן יתור מילה של "אם" [שהרי יכול יכול
הכתוב לומר "נדר או נדבה", והוסיף הכתוב
את המילה "אם"].

ולמדנו מיתור הכתוב "אם" לשלמי חובה,
שגם הם נאכלים כשלמי נדבה לשני ימים
ולילה.

לימוד [כפי שיתבאר להלן כיצד לימוד] על
חגיגת ארבעה עשר, שהיא נאכלת לשני
ימים ולילה אחד.

ועתה מבאר רבא תחילה את דברי התנא,
ולאחר מכן יבאר את קושיתו של רב יוסף
על רב כהנא מברייטא זו, שמוכח ממנה
שביחס לפסול בשר — "הבוקר" הוא בוקר
ראשון, גם אם לא נכתב בסמוך לו ראשית,
ותיקשי לרב כהנא שהוצרך ללמוד
מהסמיכות של ראשית לבוקר כדי ללמד

בלינה בבוקר הראשון — בעי סמיכות
"ראשית" ל"בוקר" כדי ללמוד ממנו שהוא
בוקר ראשון ולא שני. ומבעלדי זאת היו
האימורים נפסלים רק בבוקר השני.

ומבאר הגמרא: מאי היא הברייתא,
שפשוט בה לתנא, בלי ללמוד מ"ראשית",
שהבוקר סתם, שנפסל בו הבשר בלינה —
הוא הבוקר הראשון ולא השני?

דתניא: כתיב [דברים טז] "לא ילין מן הבשר
אשר תזבח בערב, ביום הראשון, לבקר".

לימוד הכתוב על חגיגת ארבעה עשר
שנאכלת לשני ימים ולילה אחד. עא-ב

והיינו, שהבוקר האמור כאן הוא בוקרו של
יום ששה עשר, ומכאן למדנו שחגיגת
ארבעה עשר נאכלת לשני ימים ולילה אחד.

או אינו, שאין כונת הכתוב לבוקרו של יום
ששה עשר אלא לבוקרו של חמשה עשר.

ולומר שאינה נאכלת חגיגת ארבעה עשר
אלא ליום אחד ולילה שלאחריו בלבד,
ובבוקרו של חמשה עשר היא נפסלת כבר
בלינה.

אי אפשר לומר כך.

כי כשהוא אומר [דברים טז] "ביום
הראשון", משמע שהיא נאכלת גם ביום טוב
הראשון.

ומכאן יש ללמוד שאין היא נפסלת בלינה
בבוקר הראשון שלאחר ארבעה עשר, אלא
רק בבוקר שלמחרת — הרי בקר שני אמור
בפסוק.

ושוב חוזר התנא ודן:

ואף על גב דלא כתב ביה "ראשית" הרי הוא בוקר ראשון.

ומכאן קושייתי לרב כהנא, שלמד לפסול את האימורים של חגיגת חמשה עשר בבוקר הראשון [של ששה עשר] מהסמיכות של "ראשית". ואין צורך ללימוד זה, שהרי פסול האימורים חמור מפסול הבשר, ואם בוקר סתם האמור בבשר משמעותו היא בוקר ראשון, כל שכן שבוקר סתם האמור באימורים הוא בוקר ראשון.

מתניתין:

א. קרבן הפסח ששחטו בשבת בשוגג במחשבה שלא לשמו, וכגון ששחטו לשם קרבן עולה, לפי שהיה סבור שמתור לשחוט קרבן פסח לשם קרבן אחר, כיון שעשה זאת בשבת — חייב עליו קרבן חטאת, כיון שחילל שבת בשחיטתו, היות ופסח שנשחט לשם קרבן אחר נפסל, ואינו ראוי להקרבה.

ואילו שאר כל הזבחים ששחטן בשוגג בערב פסח שחל בשבת לשם פסח, וכגון שחשב שמתור לשוחטם לשם פסח, או שנתעלמה ממנו שבת, וכסבור שהיום הוא יום חול — תלוי הדבר בדינו של ה"טועה בדבר מצוה".

ולכן: אם אותם קרבנות אינן ראויין להקרב לקרבן פסח, כגון שהיו נקבה, שאינה ראויה להקרב קרבן פסח [או שהיו עגל או איל בן שנתיים], אין חולק בדבר שהוא איננו נחשב כ"טועה בדבר מצוה", לפי שהכל יודעין שאינם ראויים להקרבה לקרבן פסח. ולכן, הרי הוא חייב על שחיטתם בשבת קרבן חטאת.

שהיא אינה באה עם הפסח, ואין לנו לתת לה את חומרת הפסח שנפסל בבוקר ראשון]. הרי עדיין מוכח שגם חגיגת ארבעה עשר נאכלת לשני ימים ולילה.

כי לאחר שהעמדנו את הפסוק "אם נדר" בחגיגת ארבעה עשר, נשאר האיך כוליה קרא "לא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבוקר" — לחגיגת ארבעה עשר.

ולמד על חגיגת ארבעה עשר שנאכלת לשני ימים ולילה אחד.

שהרי כתוב בפסוק זה "ביום הראשון", ולמדנו ממנו שאכילת חגיגת ארבעה עשר היא גם ביום חמשה עשר, שהוא היום הראשון של חג הפסח. ולכן מוכרחים אנו לומר שהבוקר הכתוב בו לפסול את הקרבן בלינה הוא "בוקר שני", שלאחריו.

ועתה, לאחר שביאר רבא את הברייתא, מפרש רבא את קושייתו על רב כהנא ממנה:

הרי פסוק זה עוסק בבשר ולא באימורים, שדינם חמור מהבשר.

ומדייק רבא: טעמא שלמדנו לאכילת הבשר ליומיים ולילה, והעמדנו שהבוקר שנפסל בו הבשר בלינה הוא הבוקר השני ולא הראשון, רק משום דכתיב "ביום הראשון" כתוספת ל"בקר", ומזה למדנו דמאי "בקר" — בקר שני.

הא כל היכא דכתיב "בקר" סתמא, בלי תוספת של יום הראשון — בקר ראשון הוא!

זבחים אחרים, שאינם קרבן פסח, שהן אסורין לשוחטן בשבת אפילו כששוחטן לשמן.

כשישנה את שמן, ושחטן לשם פסח בשבת — אינו דין שיהא חייב עליהן קרבן חטאת, שהרי היה אסור לו כלל לשוחטם.

אמר לו רבי יהושע רבי אליעזר: לא תדון קל וחומר זה.

כי אם אמרת בפסח ששחטו בשבת לשם קרבן אחר, דין הוא שיהיה חייב חטאת כיון ששיניהו בשבת לשחטו בדבר [לשם קרבן] אשר אסור לשוחטו בשבת, וכיון שהיתה כוונתו לדבר האסור, הוא חייב קרבן.

תאמר בזבחים אחרים ששינן לשוחטן בשבת בדבר המותר, שחשב לשוחטן לשם קרבן פסח, שיש לפוטרו מדין טועה בדבר מצוה ועשה מצוה.

אמר לו רבי אליעזר לרבי יהושע: אימורי [קרבנות] ציבור יוכיחו: שהן מותרין לשוחטן בשבת לשמן, ובכל זאת השוחט זבחים אחרים לשמן של קרבנות ציבור, כמו לשם תמיד או לשם מוסף, חייב קרבן חטאת.

ולמרות שהשוחט טעה בדבר מצוה ועשה מצוה הוא חייב חטאת.

אמר לו רבי יהושע: לא. אין זו ראיה לדבריך.

אבל, ואם ראויין הן לקרבן פסח, וכגון שהיה שה תמים בן שנה של שלמים, וטעה ושחטו לשם פסח משום שהיה טרוד ובחול לשחוט את פסחו, הרי זה נחשב ל"טועה בדבר מצוה ועשה מצוה", שהרי הזבחים ששחטן לשם פסח כשרים, ונמצא שקיים מצוה כל דהו, בשחיטת קרבנו.

ונחלקו תנאים אם הטועה בדבר מצוה ועשה מצוה חייב קרבן חטאת אם בשעה שקיים את המצוה עשה מעשה המחייב קרבן חטאת:

רבי אליעזר מחייב חטאת אף על פי שטעה בדבר מצוה, שחשב זבחים אלו קרבן פסח הם, ורצה לקיים בהם מצות קרבן פסח.

ורבי יהושע פוטר היות והוא טועה בדבר מצוה.

כי גם אם לא קיים את מצות קרבן פסח, וגם לא עלו לו קרבנותיו למילוי חובתו, בכל זאת הוא קיים מצוה כל דהו של הקרבת קרבן.⁽¹⁾

אמר לו רבי אליעזר לרבי יהושע: הרי הדברים קל וחומר הם:

מה אם קרבן הפסח, שהוא מותר לשחטו לשמו בשבת, בכל זאת כשישנה את שמו ושחטו בשבת לשם קרבן אחר שאסור לשוחטו בשבת — גם לדבריך הוא חייב חטאת.

1. במסכת שבת קלז א נחלקו רבי שמעון ורבי מאיר במה נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע. לדעת רבי שמעון — אם לא עשה מצוה חייב אפילו לרבי יהושע, וכל מחלוקתם בשעשה

מצוה. ואילו לדעת רבי מאיר — אם עשה מצוה פוטר אפילו רבי אליעזר. ולא נחלקו אלא כשלא עשה מצוה.

כגון זקן וחולה שאינם יכולים לאכול קרבן פסח, ושיאכילנו **שלא למנויו**, והפסח אינו נאכל אלא למנויים עליו, או ששחטו במחשבה שיאכילנו **לערלין**, ול**טמאין** —

חייב חטאת. משום שלא ניתנה שבת להדחות בשחיטה פסולה זאת, ואין הוא טועה בדבר מצוה.

ג. אבל אם שחטו בשבת במחשבה שיאכילנו הן **לאוכליו** והן **שלא לאוכליו**, או שיאכילנו הן **למנויו** והן **שלא למנויו**, או **למולין** ו**לערלין**, או **לטמאין** ול**טהורין** —

פטור. היות וקרבן פסח שנשחט במחשבה כזאת הוא כשר.

ד. **שחטו** בשבת ו**נמצא בעל מום**, והוברר שלא קיים מצוה בשחיטה, הרי זה חילל את השבת בשוגג, והרי הוא **חייב** קרבן. ואינו נקרא אנוס, מפני שהיה צריך לבקר את הקרבן ולראות אם אין בו מום.

ה. **שחטו ונמצא טריפה במקום סתר**, שלא יכל לבקר ולהוכיח בכך לפני שחיטה — **פטור** מקרבן, שהרי אנוס הוא, שלא היתה אפשרות לדעת שהקרבן הוא טריפה.

ו. **שחטו ונודע שמשכו הבעלים את ידם** ממנו לפני השחיטה, או **שמתו** בעליו, או **שנטמאו**, הרי למרות שבשעת השחיטה לא ניתנה שבת להדחות, בכל זאת **פטור** מקרבן, **מפני ששחט ברשות**, שהיה לו מותר לשחוט, ועל אי ידיעתו הוא אנוס, היות ולא היה צריך לבדוק אם משכו הבעלים ידיהם ממנו או מתו או נטמאו.⁽²⁾

כי **אם אמרת באימורי ציבור**, שהשוחט קרבנות אחרים לשם קרבנות ציבור אינו נפטר מצד טועה בדבר מצוה הרי זה מחמת **שיש לחן**, לקרבנות הציבור, **קצבה**.

שהרי אין עוסקים בשחיטתם אנשים רבים, ומשנשחט התמיד או המוסף שוב אין צורך בשחיטתו ולכן לא היה לו לטעות ולשחוט לשם קרבנות ציבור, הילכך אם עשה זאת הרי הוא שוגג גרידא, שחייב קרבן, ולא טועה בדבר מצוה, שפטור מקרבן.

תאמר בשוחט קרבנות אחרים לשם **פסח**, **שאיין לו קצבה**.

אלא הכל עוסקין בשחיטתו. ולכן אם טעה ושחט קרבן אחר לשם פסח, הרי הוא טועה בדבר מצוה, כיון שעשה זאת מחמת שראה הרבה אנשים אחרים עוסקים בשחיטת קרבן פסח לשם פסח.

ואפילו אם כבר הקריב את פסחו, יש לו מקום לטעות אם מצא זבח עומד בעזרה ושחטו לשם מי שהוא בעליו, משום שסבור שהוא קרבן פסח, ונמצא שאינו קרבן פסח. ושפיר נקרא טועה בדבר מצוה, כי בראותו את כולם שוחטים קרבן פסח הוא סבור שגם זבח זה הוא קרבן פסח, ולכן טעה בו.

רבי מאיר אומר: **אף השוחט במשך כל שבתות השנה קרבנות יחיד לשם אימורי ציבור** הרי הוא טועה בדבר מצוה ועשה מצוה, והוא **פטור** מחטאת.

ב. **שחטו** את קרבן הפסח בשבת בשוגג [שנעלמה ממנו השבת, או נעלמה ההלכה] במחשבה שיאכיל את הקרבן **שלא לאוכליו**,

מדוע הוא אנוס, ופטורו מקרבן הוא מטעם

2. לדעת רש"י טעם השחיטה ברשות מסביר